

Ι ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2019
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Α' ΔΙΑΓΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α1α.

- 1 Λάθος
- 2 Σωστό
- 3 Σωστό
- 4 Λάθος
- 5 Σωστό

Α1β.

- 1 “Άτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα”
- 2 “ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν”
- 3 “Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι”
- 4 “Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν”
- 5 “καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται”

Β1.

Ο Επιμηθέας ἔχοντας αναλάβει να μοιράσει τις ιδιότητες που ταιριάζουν σε κάθε ζωντανό οργανισμό τελειώνει το ἔργο του χωρίς ὅμως να λάβει υπόψη του ὅτι πρέπει να εφοδιάσει τον ἄνθρωπο (ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος). Θα μπορούσε λοιπὸν να περιγράψει κανεὶς τον Επιμηθέα ὡς κάποιον που δεν εἶναι προνοητικός, γιατί ἐνῶ σωστά τα ζῶα ἐπιμελῶς εἶχαν τα πάντα προκειμένου να ἀντιμετωπίσουν τους κινδύνους και να διασφαλίσουν τὴν ὑπαρξή τους (τελολογικὴ ἀντίληψη), ὁ ἄνθρωπος ὅμως ἔμεινε γυμνός, χωρίς παπούτσια, χωρίς στρώμα και ἀοπλος (τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον). Ἀκόμα και ἡ ἐτυμολογία του ὀνόματος *Επιμηθέας* ἀπὸ το *ἐπί+μήδος* που υποδηλώνει κάποιον ὁποῖος πρῶτα ἐνεργεῖ και μετὰ σκέπτεται, περιγράφει τον θεό ὡς ἀπερίσκεπτο. Ἀλλωστε και ὁ Λουκιανὸς ἀναφέρει σχετικά ὅτι το να σκέπτεται κανεὶς ἐκ των υστέρων εἶναι ἔργο του Επιμηθέα και ὄχι του Προμηθέα (τό μεταβουλεύεσθαι *Επιμηθέως* ἔργον, ου Προμηθέως). Βέβαια, ὁ Επιμηθέας μόλις συνειδητοποίησε τὴν ἀπρονοησία του, γιατί δεν ἐνήργησε ἐσκεμμένα (οὐ πάνυ τι σοφός) βρέθηκε σε ἀμηχανία και σε τρομερὸ ἀδιέξοδο, ἀπὸ το ὁποῖο τον ἐβγάλε ὁ Προμηθέας. Μάλιστα ἡ ἀπερισκεψία του πρῶτου και ἡ ἐπιπολαιότητά του ὡδήγησαν στη συνέχεια τον δεύτερο στην τιμωρία ἀπὸ τον Δία και σε δυσχερὴ θέση μέχρι να ἀπαλλαχθεῖ ἀπὸ τον Ἡρακλή σύμφωνα με τον μύθο.

B2.

Η «έντεχνος σοφία» ορίζεται ως η σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, η σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη. Αρχικά, η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, π.χ. την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία και την ιατρική. Ο προσδιορισμός «έντεχνος» επομένως επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί και όχι αυτή που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία.

Ο Προμηθέας παρεμβαίνει την κρίσιμη στιγμή και κλέβει την «έντεχνον σοφίαν» και το «πυρ» (φωτιά) από τον Ήφαιστο και την Αθηνά (κλέπτει Ήφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ). Οι τεχνικές αυτές γνώσεις θα βοηθήσουν τον άνθρωπο να επιβιώσει και να διαφοροποιηθεί από τα άλλα όντα δημιουργώντας τεχνικό πολιτισμό και ανώτερη μορφή ζωής. Η προσφορά της έντεχνης σοφίας στο ανθρώπινο γένος συμβάλλει στην εξέλιξη του πολιτισμού.

Στη συνέχεια, με τη φράση «περὶ τὸν βίον σοφίαν» περιγράφεται αυτή ακριβώς η ικανότητα του ανθρώπου να επιβιώνει (Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν). Βέβαια, η πολιτική τέχνη σχετίζεται με τις γνώσεις του για τα πολιτικά και πολιτειακά θέματα. Οι άνθρωποι όμως ακόμα δεν είχαν πολιτική αρετή για να οργανώσουν πόλεις, να έχουν κοινωνική ζωή και να αναπτύξουν πνευματικό πολιτισμό (τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν). Αυτή θα τους δοθεί αργότερα από τον Δία, για να σχηματιστούν κοινωνίες σε οργανωμένη μορφή.

Βέβαια, το γεγονός ότι ήταν απαγορευμένη η είσοδος στην «ἀκρόπολιν» και μάλιστα «τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν», όπου ήταν φυλαγμένη η πολιτική τέχνη, καθώς και ότι οι φρουροί ήταν φοβεροί (Κράτος και Βία) τονίζει την αξία της σημασίας της τέχνης αυτής για τον άνθρωπο. Ακόμα, η αξία της πολιτικής αρετής υπερτονίζεται και από το ότι ο Προμηθέας πέρασε δίκη για την κλοπή της (κλοπῆς δίκη μετῆλθεν).

B3.

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

B4.

- είμαρμένη → μερίδιο
- ἐξιέναι → εισιτήριο
- ἔσχε → σχήμα
- κλέπτει → κλεψύδρα
- λαθών → λήθη

B5.

Στο διδαγμένο κείμενο, επισημαίνεται η προσφορά του Προμηθέα προς το ανθρώπινο γένος. Ειδικότερα, την κρίσιμη στιγμή που ο Προμηθέας αντιλαμβάνεται ότι ο άνθρωπος δεν θα επιβιώσει χωρίς δυνάμεις, παρεμβαίνει αποφασιστικά και κλέβει την έντεχνον σοφίαν (τεχνικές γνώσεις) και το πυρ (φωτιά) από τον Ήφαιστο και την Αθηνά (Απορία οὖν σχόμενος ... δωρεῖται ἀνθρώπῳ). Έτσι η έντεχνος σοφία και η φωτιά συμβολίζουν τις νοητικές ικανότητες που εξισορροπούν τις σωματικές ελλείψεις του ανθρώπου. Ο Προμηθέας, λοιπόν, κλέβει την πρακτική τέχνη από τον Ήφαιστο και τη θεωρητική από την Αθηνά, την τεχνολογία και το πνεύμα αντίστοιχα, οδηγώντας στην πρόοδο του τεχνικού πολιτισμού και σε μία ανώτερη μορφή ζωής (Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται). Μάλιστα, ο Προμηθέας επιθυμούσε να δωρίσει και την πολιτική αρετή στο ανθρώπινο γένος, για να του επιτρέψει τη συγκρότηση ανθρωπινων κοινωνιών, κάτι που δεν κατάφερε λόγω της φύλαξής της στο σπίτι του Δία (Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν ... φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν). Συνάγεται λοιπόν το συμπέρασμα ότι η ενέργεια του Προμηθέα είναι πράξη φιланθρωπίας, που υποκινείται από αγάπη και συμπόνια, αλλά και αυτοθυσίας μιας και ο ίδιος καταδικάστηκε για κλοπή και τιμωρήθηκε από τον Δία (Προμηθέα ... κλοπῆς δίκη μετῆλθεν).

Στο μεταφρασμένο απόσπασμα, ο ίδιος ο Προμηθέας παραθέτει αναλυτικά τις τέχνες και τα τεχνάσματα που προσέφερε στον άνθρωπο. Συγκεκριμένα, αναφέρει τα γιατρικά που απέκτησε το ανθρώπινο είδος για τη θεραπεία ασθενειών («ὅσοι πέφτανε ἀρρώστοι ... γὰρ ὅλες τις ἀρρώστιες»), τη δυνατότητα να ερμηνεύει τις προφητείες, τους οίωνους και τα αινίγματα («Και τα πολυάριθμα εἶδη της μαντικής ... συναπαντήματα του δρόμου»), καθώς και τα πολύτιμα υλικά της γης («το μπρούντζο και το σίδηρο, το ασήμι, το χρυσάφι»). Καταλήγει ότι όλες οι ανθρώπινες τέχνες αποτελούν προσφορά του ίδιου, τονίζοντας την καθοριστική του συμβολή στην επιβίωση και την εξέλιξη των ανθρώπων.

Επομένως, και στα δύο κείμενα διαφαίνεται ο φιάνθρωπος χαρακτήρας του Προμηθέα και τα αλτρουιστικά κίνητρα από τα οποία υποκινείται, στοιχεία που είχαν ως αποτέλεσμα την ανύψωση και την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Εγώ από τη μια πλευρά είμαι απλός άνθρωπος, από την άλλη όμως ξέρω ότι είναι το καλύτερο να διδαχθεί (κάποιος) το αγαθό σύμφωνα με την ίδια τη φύση του, δεύτερον (είναι το καλύτερο να διδαχθεί) περισσότερο από αυτούς που γνωρίζουν καλά πραγματικά κάτι καλό παρά από όσους κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Δεν μιλάω, λοιπόν, με σοφίσματα όσον αφορά την ονομασία των όρων. Ούτε βέβαια ζητάω αυτό.

Γ2. Οι σοφιστές ισχυρίζονται ότι οδηγούν τους νέους στην αρετή, αλλά κάνουν το αντίθετο (ἄγουσι δ' ἐπὶ τούναντίον) και γι' αυτό ο Ξενοφώντας λέει ότι δεν έχει δει κανέναν σοφιστή που να έχει κάνει κάποιον άνθρωπο ενάρετο (ὄντιν' ... ἐποίησαν). Στον τομέα των γραμμάτων γράφουν πολλά για ανούσια θέματα (ματαίων) και γι' αυτό οι νέοι ωθούνται σε απολαύσεις χωρίς περιεχόμενο (ήδοναί κεναί) και σε καμία αρετή (ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι). Επιπροσθέτως τους στρέφουν με φρούδες ελπίδες (ἄλλως παρέχει τοῖς ἐλπίσασί) ότι μαθαίνουν κάτι, αλλά τους εμποδίζουν από τα χρήσιμα και τους διδάσκουν τα κακά (διδάσκει κακά). Γι' αυτό λοιπόν τους κατηγορεί με οξύ τρόπο για αυτά τα σπουδαία θέματα, γιατί, για όσα γράφουν, τα λόγια τους είναι κυρίως εξεζητημένα, αλλά οι απόψεις τους δεν είναι σωστές ώστε να εκπαιδευτούν οι νεότεροι (ὅτι τὰ μὲν ῥήματα ... οὐδαμοῦ). Τέλος, τους κατηγορεί ότι δεν ξέρουν καλά τη μέθοδο, ώστε να εξηγήσουν το αγαθό, αλλά αντίθετα προβάλλουν την τέχνη της εξαπάτησης (ἐξαπατᾶν τέχνην), δίνοντας έμφαση στους τύπους των λέξεων και όχι την ουσία αυτών (ὀνόματα ... ἔχουσιν).

Γ3α.

ἄνδρα → ἄνδρας
ὄντινα → οὐστινας
γράμματα → γράμμα
ὦν → οὐ

Γ3β.

ἑωράκαμεν → ἴδωμεν
ἐποίησαν → ποιήσωσιν
παρέχονται → παρὰσχουσιν

Γ4α.

Υπόθεση: εἰ καλῶς ἔχοιεν

Απόδοση: ὀνόματα μέν γάρ οὐκ ἄν παιδεύσειε

Ο υποθετικός λόγος ανήκει στο είδος της απλής σκέψης του λέγοντος.

Για να εκφράζει το προσδοκώμενο θα πρέπει να γίνουν οι εξής αλλαγές:

Υπόθεση: ἔάν καλῶς ἔχωσιν

Απόδοση: ὀνόματα μέν γάρ οὐκ ἄν παιδεύσειε

Γ4β.

«πολλά αὐτοῖς γέγραπται». Η σύνταξη είναι παθητική.

Μετατροπή σε ενεργητική: Αὐτοί γεγράφασι πολλά